

הא לחמא עניא

כ"ק אדמו"ר אינו מפרש (ואינו מעתיק) תיבת "עניא", ולכאור' הרי ישנם כו"כ פירושים לתיבה זו, ואולי יש לומר שמכיון שכמה מהפירושים של עני' קאי על עינוי ועוני ועניות (עני ואביון), ובלילה זה מדגישין החירות, ולכן אינו מביאם. ובפרט שלקמן בקטע "ומחזירין הקערה ומגלין מקצת הפת" מביא הטעם שם "הגדה צ"ל על המצות לחם עוני שעונין [עניא מלשון עונה ומענה - המעתיק] עליו דברים הרבה (פסחים קטו, ב)". וכן בסוף פסקא "ולכסות הפת": "ההגדה צ"ל נאמרת על המצה שלכן נקראת "לחם עוני", וא"כ זהו עיקר פירושו, וכ"ק סומך ע"ז שלקמן, בעת החזקת הקערה, מפרש ענינו שהמצה מונחת ואומרים עליו ההגדה.

הבן שואל מה נשתנה

בקטע המתחיל הבן שואל כותב כ"ק אדמו"ר: "הבן שואל מה נשתנה . . מנהגנו אשר השואל מקדים לאמירתו מה נשתנה: טאטע איך וועל בא דיר פרעגען פיר קשיות.

- וגם אם אין לו אב אומר כן - וממשיך:

מה נשתנה כו' הלילות וואס איז אנדערש די נאכט פון פסח פון אלע נעכט פון א גאנץ יאר. די ערשטע קשיא איז שבכל הלילות אין אנו כו' שתי פעמים, אלע נעכט פון א גאנץ יאר כו' צוויי מאל איין מאל כרפס אין זאלץ וואסער דעם צווייטען מאל מרור אין חרוסת די צווייטע קשיא איז שבכל הלילות וכו', עכלה"ק.

ולכאורה יש לדייק מה שלא הביא כ"ק אדמו"ר העתק ללע"ז (אידיש) של כל ה"מה נשתנה" אלא חלק הכולל כלל ופרט ומהכלל ופרט יכולים ללמוד איך לתרגם השאר, ומביא רק דבר שיש בו משום חידוש.

(א) ההקדמה, אינו תרגום של נוסח ההגדה "מה נשתנה" ולכן מביאו בשלימותו ללמד שמנהגנו הוא כן לומר ההקדמה (ויומתק זה ע"פ המובא בקטע שלפנ"ז מז"ח "בן שואל לאביו" (וכפי המבואר בכ"מ "טאטע" קאי על אבינו שבשמים אוא"פ לומר שלכן אומרים מפורש טאטע ועפ"ז מובן (וכמבואר) מה שכותב ודוקא כאן שאף מי שאין לו אב ר"ל אומר הקדמה זו (וכן מי שיושב לבד וכו' אומר ההקדמה וההעתקה וכו')).